

**Praxis Beneficiorvm D. Petri Rebvffi Montispessvlani
Ivrvvm Doct. Ac Comitiss, Ivrisqve Pontificii Ordinarii
Professoris Paris. & ibidem in supremo Senatu Causarum
Patroni**

Rebuffi, Pierre

Coloniae, 1610

Regula cancellariæ 46. Innoc. octavi, de dispensationibus in gradibus
prohibitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63686](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63686)

haberet titulum. *Dom. & Franc. in c. eum qui, de præbend. in 6. & Nicol. Milius in verb. beneficii. q. 58. scripsi in tract. de pacific. possess. num. 237. cum seq. & vide que scripsi supra de missio. in possessione.*

Admini-
strans ante
confirmacionem iu-
re est pri-
uatus.
Arestum.

35 In Episcopatibus autem, & Abbatibus iure priuatus est qui administrat ante confirmationem, vel provisionem à Papareceptam, etiam si autoritate Regia. *c. auaritia, de elect. in 6. alibi scripsi.*

36 Illa tamen dignitas non potest iterum conferri ante declarationem: ut censuit Senatus anno 1508. in mense Ianuario.

Ante con-
firmacione
electus non
agitur posses-
soria.

37 Imò electus ante confirmationem non potest se opponere, ne incidat in poenam illius. *c. auaritia, nec impetrare literas satine, aut manutententia, quia nō habet solidum ius ante confirmationem. d. c. auaritia, & c. si. de elect. lib. 6. Alia multa scribit Gomez. quæ videre poteris, si tibi illa non sufficiant.*

Amittitur
beneficium
per coniu-
gium.

38 Ad hæc nostra voluntate beneficium amittitur per matrimonium: ut si beneficiarius ducat uxorem, cogitur relinquere beneficium. *c. 1. de cler. coniug. quia non bene conuenit psalterium cum cithara: & coniugatus cogitans, quomodo placere valeat uxori, minus ea, quæ Dei sunt complere potest, cum quasi diuisus in duo plenam sui non habeat potestatem, ut ei à quo stipendium recipit, plenus famuletur. ca. diuersis fallacis, de cleric. coniug. ubi quoque dicitur, quia per tales coniugatos substantia rerum ecclesiasticarum solet deperire.*

39 Insuper quia voluptatibus simul & carnalibus desideriis, ac diuinis & ecclesiasticis vacare non valeant. *c. 3. cler. coniug.*

40 Siue contraxerit matrimonium, siue sponsalia. *ca. vno, de cler. coniug. lib. 6. ubi gloss. intellige sponsalia de præsentis, secus si contraxerit sponsalia de futuro. d. c. vno, & Aufser. in decis. Tholos. q. 239. Panor. & alij in c. 1. de cler. coniug.*

41 A fortiori quoque si contraxerit matrimonium cum vidua, tunc enim ut bigamus omni quoque priuilegio clericali priuatur. *ca. vno de Bigamis, lib. 6.*

42 Declara in coniugato, eum non pos-

se obtinere beneficium, quamdiu uxorem habet: nam si matrimonium prius ià adepto, multo fortius prohibet habendū: quia turpius eicitur, & c. c. quemadmodum, de iureiur. & multa facta tenent, quæ fieri prohibentur. *l. patre. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris.*

43 Nisi uterque uouerit castitatem perpetuam, & ingressus fuerit religionem, tunc coniugatus cum vnica virgine beneficium habet: Nam hoc casu videtur quoad effectum solutum matrimonium: ut est *sing. casus positus in c. 2. de cler. coniug.*

44 Quinimò hoc modo poterit ordines recipere. *c. coniugatus, de conuers. coniugat. ca. Episcopus. 77. dist. & sic est casus mirabilis, in quo habens uxorem potest ordines sacros sumere, & effici presbyter, ac beneficium obtinere.*

45 Amittit etiam coniugatus beneficium, quamvis matrimonium sit nullum, utpote inuitum cum consanguinea, vel alia, cum qua prohibitum erat. *cl. vna, de sponsa. Imol. in c. Ioannes, de cler. coniug. l. 1. vbi, col. pen. C. de transact.*

46 Verum quia super his matrimoniis quandoque dispensatur, & quidem frequentissimè: ideo adiungā hic Regul. cancell. super qua dicam impedimenta matrimonij, & super quibus dispensetur, & à quo, & in quibus non possit dispensari. [Præterea licet nō valeat collatio vel promissio non publicata, tamen valebunt gesta interim facta per eum, qui iam resignauerit propter publicam vtilitatē. *l. Barbarius, vbi scripsi. ff. de offi. prætor. l. qui tibi. C. de his qui à non do. ma.*]

Regula 46. Innoc. 8. de dispensationibus in gradibus prohibitis.

Item voluit quòd in literis dispensationum super aliquo gradu consanguinitatis, vel affinitatis, aut aliàs prohibito, ponatur clausula, si mulier apta non fuerit, & si sciēter, ponatur clausula addita in quinterno.

Glossa

GLOSSA PRIMA.

Dispensa
super
matrimo-
nio quan-
do a Rege
petenda fit.

Aduertendum est, quod interdum super matrimonio requiritur dispensatio, aliquando non, si fiat secundum formam à iure præstitutam, non requiritur, si verò contra iuris prohibitionem, tunc requiritur dispensatio, quæ postulari debet interdum à Papa aliquando ab Imperatore, seu à Rege.

2 Tunc à Papa impetratur, quando prohibitio ab eo emanauit, & imminet peccatum, vt in gradibus consanguinitatis, affinitatis, publicæ honestatis, & aliis prohibitis à iure canonico, vt in c. non debet, & per totum, de consanguinitate, & affinitate, & infra dicitur.

Tutori
prohibetur
nubere cum
pupilla.

3 Aliquando facta est à iure ciuili prohibitio propter aliquam causam honestam: vt pote ius ciuile tutori prohibet, ne nubat cum sua pupilla, vel adulta, nec filius eius, aut nepos. l. senatori consulto, & sequent. ff. de ritu nuptiarum, & quæ personæ ab ista prohibitione comprehendantur, probatur in l. si quis tutor, & l. non solum ibidem.

4 Et hoc ius ciuile ex causa prohibetur, videlicet ne pupilla vel adulta circumfribatur in re familiari ab his, qui rationes eius gestæ tutelæ reddere compelluntur. l. libertas, §. senatori consulto, ff. de ritu nuptiarum, & ne matrimonia sic coacta fiant.

5 Et tunc solet Imperator, vel Rex in hoc Regno vel alius in suo superiore non recognoscens dispensare super hoc matrimonio contrahendo: vt l. si tutor, c. de interd. matrimo. vbi sunt hæc verba, si tutor, vel curator pupillam, vel adultam quandam suam sibi, vel filio suo, nullo diuino impetrato beneficio, in matrimonio collocauerit, manet infamia contra eum, veluti in confessum de tutela: quia huiusmodi coniunctione fraudem administrationis tegebat laborauit: vides ergo quomodo Imperator super hoc dispensat.

6 Et interdum audiui factam huiusmodi dispensationem à Rege cum nobilibus & diuitibus in Francia, quia pauperes super hoc dispensari non petunt.

7 Idem si magistratus tempore sui officij velit nubere cum aliqua sibi subiecta, quia

ius hoc prohibet timore impressionis: id eoque solet hoc princeps permittere. l. vna, c. si quacumque predictis potesta. quod hodie non seruatur.

8 Idem si velit mulier nubere ante annu luctus ratione infamiae vitandæ, solet hoc impetrare ab Imperatore, vel Rege. l. si qua mulier, c. ad Tertiu. l. i. vbi Bal. de secund. nupt. hoc tamen non solet impetrari in Francia, licet matrimonium contrahatur.

9 Idem si mulier velit impetrare nuptias ad retentionem prioris dignitatis, vt pote quia fuit nupta senatori, nunc vult inferiori nubere cum retentione dignitatis: hoc à principe impetrabit: quod rarum est tamen. l. nuptie, ff. de senator. prohibetur tamen matrimonium contrahatur per rescriptum subreptitium principis: nec licet alicui impetrare nuptias à principe sub deportationis poena, & aliis positis in rubr. c. si nuptie ex rescripto petantur.

Mulier se-
cundo nu-
bens digni-
tate prioris
matrimo-
nij impe-
trare po-
test.

10 Imò tantum est rapere puellam, quantum Regis beneficio illam postulare. c. nullus, §. q. 2. contra quosdam nobiles qui mulieres inuenire nesciunt, nisi eas principis literis, & præceptis impellant: hæc tamen leges matrimonium prohibentes de iure canonico sunt correctæ. ca. pen. & vlt. de secundis nuptiis: quia matrimonia reguntur hodie iure poli, non iure fori. ca. Euphemiu. 2. q. 3. Federic. conf. 36. casus talis. Lucas de Penna in l. §. col. 4. c. de incol. lib. 10.

Rapere
puellam qua
si dicitur
qui Regis
beneficio
illam pe-
titi.

11 Potest tamen princeps in iuramento & aliis, quæ ius diuinum non destruant, sed iuuent constitutionem super hoc edere, non ad annullandum matrimonium, sed vt honestius contrahatur, & sine coactione, & scandalo: qua constitutione transgressa & sic honestate violata poterit iudex hunc transgressorem mulctare, vel bonis priuare, quæ merè temporalia sunt, & non subiecta ecclesiæ: quod si principis interuenerit dispensatio, non erit locus impositioni mulctæ.

Leges dis-
ponentes
super ma-
trimonis
que ser-
uentur.

12 Et sic videmus hodie etiã quo ad matrimonia seruari leges imponentes mulctam, aut bonorum priuationem, sed non illas quæ infamiam irrogant. c. si de secund. nupt. c. cum secundum leges, de heres. li. 6. & per

H h h

totum. civil. C. de incest. nupt. nec seruantur leges illæ quæ matrimonium annullant, cum illud sit iuris diuini, quæ sunt notanda, quidquid dicant canonistæ: quia principis est continere ciues suos in honestate: cùm præcepta iuris præcipua sint honeste viuere, alterum non ledere, ius suū unicuique tribuere. l. iustitia. ff. de insti. & iur. Paris. cons. 51. considerata, in 4. vol.

Super aliquo gradu.

GLOSSA SECUNDA.

*Gradius
quid sit.*

Gradus in consanguinitate vel affinitate dicitur ad similitudinem scalarum graduum, vel aliorum locorum, vt sicut de vno gradu in gradum ascendimus, vel descendimus, ita & per gradus consanguinitatis de vna persona in aliam. l. iuris. cons. 51. gradus. ff. de gradib. & est habitudo personarum, qua cognoscitur quanta agnationis vel cognationis distantia duæ inter se persone differant. loc. Andr. in declara. arbo. consanguinita.

*Computa-
tio secun-
dum ius
civile vel
canonicū
quæ atten-
datur.*

Aduertendum est, quod cùm in statutis vel consuetudinibus fit mentio de gradu, vt tertio, vel quarto gradu, seu alio: tunc fiet computatio secundum ius civile, tum quia recta est computatio: tum quod statuta magis accedunt ad ius civile, secundum quid persona quælibet faciet gradū. §. si. insti. de gradib. affinita. l. si. vbi doct. C. de successor. edict. B. vi. cons. 224. an fratres. Alber. Brunus in tract. de stat. excluden. femin. art. 12. q. 2a. Bened. in repet. c. Raynuitus, in verb. & uxorem. num. 86. de testam. Præpos. in declara. arbor. consanguinit. nisi consuetudo vel statutum aliter disponderet. Bald. in l. vlt. in fin. C. de successor. edict. Dec. cons. 444. concurrunt. col. 2. & cons. 563. domino in fin. vel esset in terris ecclesie: quia verisimile est, quod ad ius suum statutum referatur, id est ad ius canonicum.

Item fallit quando primum habita fuit mentio iuris canonici, vel ageretur de computatione gradus quo ad matrimonium. l. si. cons. 69. statutum, in 3. vol. quia præcedentia declarant sequentia. l. si seruus plurim. in fine. ff. de leg. 1. alia gradum doct. in declara. arbo. Consanguinita.

Consanguinitatis.

GLOSSA TERTIA.

Consanguinitas est attinentia diuersarum personarū ex eo proueniens, quod vna descendit ab altera, vel ab eadem teste Ioan. Andr. in declara. arbor. consanguini. vbi plus addit, quod consanguinitas dicitur à cum & sanguine, quia à communi sanguine descendunt. Præpos. & alij declarant ibid. Notandum est, quod licet olim prohibitio vsque ad septimum gradum esset, quadoquidem homines antiquitus vivebant diuitius, vt septimum eis gradum videre contingeret: hodie augecente malitia populi & diminuta deuotione, diminuta quoque est ætas: & quia difficile est peruenire, & videre quartum gradum, quamobrem hodie vsque ad eum quartum gradum inclusiuè prohibetur matrimonium quis contrahere cum sanguineo, vel consanguinea. cap. non debet, de consanguin. & affini. vbi alij assignant rationes: sed si vnus sit in quinto gradu, & alius in secundo vel tertio, potest inter illos contrahi matrimonium sine dispensatione, per reg. Collateralium in linea inquali, quoto gradu distat remotior à stipite, tanto distat inter se. d. c. non debet, de consanguin. & in arb. consanguini. declaratur. Pet. Paris. cons. 52. dixi, in 4. vol. & cons. ibid.

Vel affinitatis.

GLOSSA QUARTA.

Affinitas est personarum proximitas ex coitu proueniens inter copulatum, & consanguineos copulatum, & inter copulatum, & consanguineos copulatum, vt sic Ioan. Andr. & Præpos. in declara. arbor. affinit. vbi dantur descriptiones: vt ibi ipse scripsit. Et sicut in quarto consanguinitatis gradu prohibitum est matrimonium, ita in quarto affinitatis gradu: vt est notatum in arbor. consanguinitatis, & alia quæ dicitur in consanguinitate, & in taxa, & expeditione illius seruari solent in affinitate: nisi procedat affinitas ex actu fornicario procedente, quia tunc nulla est compositio: quia.

quia datur litera clausa, & tantum taxatur quod ad expeditionem ac si aperta: & in primo gradu affinitatis datur dispensatio, quod remaneat matrimonium ob scandalum vitandum, fauore. s. matrimonij: & ne super coitu credatur partibus ad separandum matrimonium: & quia hoc impedimentum est à iure canonico inuentum: vt doct. scribunt in declara. arbor. affinit. & Pro- uincia fol. 67. in not. super dispensa. matrim. v. v. s. item potest.

Aut aliàs prohibitio.

GLOSSA QUINTA.

Mltis modis prohibetur à iure matrimonium, qui his versibus continentur,

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, Si sis affinis, si forte coire nequibus, Hec socianda vetant connubia, iuncta retrahant.

Ioannes Andreas in vact. de sponsal. & matrim. gl. in summa. 27. q. 1.

2 Hic duo exprimentur gradus prohibiti, videlicet consanguinitatis & affinitatis: addit gl. tertium, videlicet publicæ honestatis, de qua infra.

3 Quartus est ratio erroris videlicet personæ: vt si quis putet contrahere cum Catharina, & contrahat cum Berta, qui error personæ vitiat matrimonium: quia non est consensus. vbi est error. l. si per errorem ff. de iurisdict. one omnium iudicum, & errantis nulla est voluntas. l. cion testamentum, & l. non idcirco. C. de iuris & facti ignorantia.

4 Idem in errore conditionis, vt si contrahat cum serua, putans contrahere cum libera, & hi impediunt matrimonium. Error verò qualitatis, vt pote quia putabat eam esse virginem, vel error fortunæ, si putabat diuitem puellam: isti errores non impediunt matrimonium, quia non respiciunt substantiam matrimonij: alioqui omnia ferè irritarentur. c. 1. in 29. q. 1.

5 Et super hoc impedimento non quaeritur dispensatio, & habita non prodest, al-

tera parte inuita: sed partis errantis postea consensus interueniens matrimonium ratum facere potest: sicut dicitur de Iacobi, qui volebat contrahere cum Rachel, & fuit ei data Lia, quæ lippis erat oculis, tamen cū ea postea cōsensit: vt patet. Gen. 29. & seq. 6 Quinto conditio apposta in matrimonio: vt si puella contraxerit ea lege, si pater voluerit: si pater nolit consentire, non valet matrimonium. c. super eo, de condit. appostis. Si tamen à conditione recessum fuerit valebit matrimonium, vt pote si pater permiserit, vt alius illam filiam ducat. c. per tuas. de conditionibus appostis.

7 Item si non valeant sponsalia, non tenentur sponsam accipere. c. de illis. de condit. appostis, & melius esset non contrahere, quàm contrahere, & in hoc contractu rapere mulierem, & processus infinitos ad illam promissam pecuniam habendam excitare.

8 Si verò conditio fuerit contra substantiam matrimonij, vitiat contractum: secus si aliàs fuerit illicita, quia tunc habetur pro non apposta. c. 1. & c. vlt. de condit. appost. Hippolyt. cons. 286. & in hoc casu non video dispensationem exigi, vel raro.

9 Sexto votum solenne impedit ac dirimit matrimonium, vi voti in professione religionis emissum, aut votum in suscipiendis ordinibus sacris. c. vno, de voto, in 6. si verò fuerit simplex votum, vt regulariter est quodlibet aliud, tunc impedit quidem matrimonium, sed non dirimit contractum. c. meminimus. & seq. ac per votum, qui cleric. vel vouent.

10 Et super hoc voto etià solenni potest Papa ex causa dispensare. c. veniens, qui cler. vel vouent. gl. in c. proposuit. de concess. prab. & in c. cum ad monasterium vbi Pan. & alij, de statu monach. Aret. cons. 99. in facto. ideoq; potest ex magna causa dispensare cum monacho, vel sacerdote vt contrahat matrimonium: vt docet Ioan. And. in reg. seuel Deo, de reg. iuris in 6. & in Merc. refert multos huius sententiae Dec. cons. 112. in presenti. col. 2.

11 Aut si de facto quis ià post votum contraxerit, absolutionem petere debet à transgressione voti, & quod in matrimonio re-

Conditio impedit matrimonium.

Votum solenne impedit matrimonium.

Super voto Papa dispensat, & debetur compositio.

In primo gradu affinitatis dispensatio postatur.

Matrimonium impeditur.

Error quidam vitiat matrimonium.

Tantum in dispensatione affinitatis non vitiatur matrimonium.

manere possit: verum super hoc, & cum votorum commutatione non solet Papa dispensare sine compositione, qua fit secundum personae qualitatem, & illius substantiam, quandoque plus, quandoque vero minus.

*Cognatio
carnis ma-
trimoniū
impedit.*

12. Septimò cognatio impedit matrimonium, & intellige cognatio carnalis, id est, consanguinitatis *re supra dictum fuit in gl. 7.* vel de cognatione spirituali: *vt inferius dicitur.* scribit Bucha. *in suo decreto. lib. 7. c. 22.* si quis neptem suam in coniugium duxerit, anathema sit: & si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuerit coniugium duxerit, anathema sit.

*Composi-
tionem cur
Papa super
his reci-
piat.*

13. Sed miratur Staphil. *in tractat. de literis gratie & iustitie,* quomodo Papa recipiat pro ista dispensatione compositionem: nam aut est iusta causa dispensandi, & tunc dispensare debet, *iuxta no. in ca. bome. 2. de postula. prela. & in l. n. §. permittitur. de aqua quod. & estiva.* & iusta causa est dispensandi in gradibus prohibitis etiam à iure diuino videlicet ob bonum pacis, & quietis inter principes, & homines sibi subditos. *cap. 2. de dispensatione impub. si verò non est causa dispensationem abirecere debet.*

14. Sed desinet mirari, si consideret quam multi dispensationes huiusmodi impetrarent, si gratis concederentur, qui saltem impensarum timore deterenti non audet, & semper infestarent aures Pontificis, petendo secum dispensari: dareturque materia delinquendi, *contra l. conuenire. ff. de patris dotal.*

15. Sicut dicimus de statuto, quod si imponit poenam pro homicidio pecuniaria parua, non valet, quia daret materiam delinquendi, secus si magnam: allegatur. *tex. not. in §. pena. de iur. in iust. quem not. Albert. in tractat. statutorum. in 2. parte. q. 122. & Ludovic. Roma. sing. 706. & Rochus Curt. in ca. fin. col. 21. de consuet. & Hippol. in l. i. nu. 19. ff. de sic. ideo necesse est, vt malitia hominum comprimatur, & vt compositio soluat.*

*Causula
in his dispe-
sationibus
ponenda.*

16. Et quando Papa dispensat, sic in narratione dicere solet iustus, &c. & si inter illos, qui consanguinitatis, aut affinitatis nexu iunguntur, insituta sacrorum cano-

num matrimonialium copulam interdicit summus tamè Pontifex ex potestate obtinet, sed à Deo personarum & temporum qualitate pensata vtiliora inspiciens, nonnunquàm iuris rigorem, maxime circa sublimes personas, ex regali profapia descendentes mansuetudine comparat.

17. Et quòd negat iuris seueritas, benignitas dispensationis indulget. Sanè, &c. postea narrat factum & demum dispensat, nec non obstantia tollit: hæc est huius dispensationis summa: *vt superius scripsi in tract. de dispensat.*

18. Secundò cognatio spiritualis impedit matrimonium, ac dirimit contractum. *c. 1. & per totum. 30. q. 1. & in titul. de cognat. spirituali, nisi necessitatis causa baptizauerit. c. ad limita. 30. q. 1. & ista contrahitur per baptismum, & confirmationem. c. 1. & si de cognatio spirituali in 6.*

19. Omnes etiam quos in poenitentia accipimus, ita filij nostri sunt, vt baptizate suscepti. *c. omnes. 30. q. 1. & ideo deponatur presbyter, & duodecim annis poeniteat, qui cognouit illam, quam in confessione audiuit. c. in. ibid.* Cognationis huius spiritualis viginti sunt persone prohibite quæ scribit Pan. *in c. Marimus, de cognat. spirituali. c. 1.* in baptismo, quam in confirmatione.

20. Prohibetur ergo primò matrimonium inter baptizatum, & baptizantem, inter baptizatum, & filios baptizantis, inter baptizatum & vxorem baptizantis prius cognitam, inter baptizantem & parentes baptizati, inter parentes baptizati, & vxorem baptizantis prius cognitam, inter leuatum & leuantem, inter leuatum & filios leuantis, inter leuatum & vxorem leuantis prius cognitam, inter parentes leuati, & vxorem leuantis prius cognitam, inter leuatum & parentes leuantis.

21. Et totidè sunt persone in confirmatione, super quibus difficilius Papa dispensat: & solet esse taxatio sicut in consanguinitate: non verò solet fieri compositio in hac cognatione, secundum quosdam.

22. Tamè super cognatione spirituali ad contrahendum non facile dispensat Papa *Super cognatione*

sed

spirituali
quando Pa
na dispen
sa.

sed super contracto sic, licet possit in his omnibus dispensare, veluti quia sunt iuris positivi. Ad matrimonium igitur etiam contrahendum dispensare poterit, siue sit paternitas siue fraternitas, aut compaternitas: vt tradit Panor. in rubr. de cognat. spirituali.

23 Verum inter leuantes nulla contrahitur cognatio. ca. si. de cognat. spirituali. lib. 6. ideo non opus est aliqua dispensatione, aut declaratione.

Cognatio
non contra
hatur qua
do puer
fuit bapti
zatus do
mi.

24 Idem si puer in domo fuerit baptizatus sine solemnitate, & postea ad ecclesiam delatus, vbi solemnitas baptismi fuit obseruata: & ibi aliqui tenuerunt puerum, vt nulla contracta sit compaternitas, quia non est ibi baptismus, sed solemnitas baptismi, ex qua non contrahitur cognatio spiritualis, & data fuit declaratio in plumbo, vt testatur Prouinc. fol. 28. ergo ipse etiam aliam vidi declarationem, quam obtinuit quidam ex conf. Do. Philip. Probi doct. egregij.

Cognatio
legalis an
impediat
matrimo
nium.

25 In cogatione vero legali, vt si per adoptionem foror mihi esse coeperit, quandiu durat adoptio inter me & ipsam, nuptiae consistere non possunt. c. vno de cognat. legali. Et super hac non vidi impetrari dispensationes: quia pater potest illam dissoluerenancipando, ideo non est opus dispensatione.

Incestus
prohibet
matrimo
nium &
quis super
ei dispeset.

26 Octauo incestus impedit matrimonium sine dispensatione, sed non dirimit iam contractum. cap. transmissio, de eo qui cognouit consanguineam vxorem suam. Et an Episcopus possit dispensare scribit Panor. in ca. n. ibi d. non posse, quando verum commissum est crimen incestus, id est cum propriis consanguineis, vel affinibus, nisi ratione iuuentutis. c. si duo, in fi. 35. q. 6. Secus si crimen esset commissum cum consanguinea sponsae: & sic non esset verum crimen incestus. c. 2. illo tit.

Machina
tus in mor
te viri non
potest acci
pere illius
coniugem.

27 Notandum est etiam alia duo esse impedimenta, quibus impeditur matrimonium, & dirimitur iam contractum: primum est, si alter coniugum vir aut vxor machinatus fuerit in mortem alterius cum effectu, adeo quod mors secuta fuerit, & tunc iste nunquam poterit cum adultera contrahere, nec in contracto matrimonio remanere. cap. 1. & per totum. de eo qui duxit in

matrimo. quam polluit per adulter. c. r. de diuorc. si quis viuent. 31. q. 1.

28 Idem dicendum est & multo fortius, si vterque in mortem machinatus est cum effectu. doct. in c. super hoc. de eo qui duxit in matrimonium.

29 Limitatur in conscientia, quando matrimonium est contractum, & negotium penitus est occultum: tunc Papa dispensabit vt remanere possit cum adultera ad vitandum scandalum ob dissolutionem matrimonij, cap. quia circa, de consanguinitate & taxa sigilli diminuitur in foro conscientiae & bulla clausa mitti solet: quod secus est in aliis bullis, quae non conceduntur in foro conscientiae.

Dispensa
tur in con
scientia cu
eo qui ma
chinatus
fuit mortem
Promittens
riuo coniu
gere cum
Tunc non
posset cis
eo contra
here mor
tuo coniu
gere.

30 Secundum impedimentum est, si viuentem primo coniuge alter dederit fidem de matrimonio cum altero contrahendo mortuo suo coniuge, & eam post promissionem cognouerit: tunc illa fides data cum coitu sequente impedit matrimonium contrahendum, ac dirimit iam contractum. cap. relatum, c. 1. seq. 31. q. 1. c. n. & fin. de eo qui duxit in matrimonium.

31 Solet tamen Papa cum his dispensare, dum modo neuter eorum in mortem alterius mortui machinatus fuerit: & dabitur legitimatio prolis susceptae post obitum alterius, & exinde suscipienda.

Dispensa
tur cum
illo qui
cognouit
aliquam
viuentem
coniuge.

32 Tertium est, quod impedit, sed non dirimit, vt si quis de facto duxit, quam polluit per adulterium, & ex qua suscepit liberos, vxore sua prima viuentem dispensabitur (ea prima mortua) cum eis: vt ipsi prius ad tempus separati (dum neuter istorum in eius mortem machinatus fuerit) possint matrimonium inter se contrahere de nouo: & de expresse venit quando legitimatur proles cocepta, & suscepta post obitum primae vxoris. d. c. 1. ibi doct.

33 Idem si quis interfecerit vxorem, sine spe enim coniugij absque dispensatione vxorem si remanebit. cap. interfectores. 33. q. 2. & in castibus posuit in cap. hoc ipsum. §. de penitentibus. iugij renouabit. 33. q. 2. vbi gl. no.

Interficiens
vxorem si
ne spe con
iugij rena
nebit.
Christiana
no contra

34 Nono cultus disparitas. Christianus enim cum Iudea, vel Sarracena contrahere prohibetur. ca. caue. 28. q. 1. & in hoc casu

trahit ma-
rimoniu.

non solet Papa dispensare, nisi infidelis ad Christianismum peruenerit: *vt not. doct. in c. a. de conuers. infidel.*

35 Decimovis compulsiva impedit matrimonium, quia ubi est vis, non est consensus. *c. cum locum, de sponsal. & matrimonia debet esse libera. c. gemina. eod. ob id etiam metus qui potest eadere in constantem vitam impedit matrimonium. ca. veniens. 2. de sponsal. gloss. in cap. Abbas. de his que vi metusve caus. sunt. las. in l. Titia. ff. de verb. obl. c. de illis. 2. & c. ex lucris. de despons. impub.*

Vis & me-
tus impe-
dit ma-
rimoniu.
Super vi
& metu
Papa non
dispensat,
& alius hic
descripsit.

36 Nec super hoc matrimonio solet Papa dispensare, quippe substantia deest, videlicet consensus. *ca. sufficit. 27. q. 2. super qua substantia Papa non dispensat. doct. in ca. cion ad monasterium, de statu monach. Ang. de Clauar. in summa. Angel. in verb. matrimonium. 3. in ultimo impedimento, ubi dicit Papa non posse dispensare in his impedimentis, quae remouet consensum, vt conditionis, erroris personae, impedimentum metus & priuationis sensus, vt in furioso.*

37 Sed si hic coactus postea consenserit carnali copulae, matrimonium ratihabitione conualescit. *capit. in super, qui matrimonium accus. possunt, ne hoc calu egemus dispensatione, sed consensus postea superueniens conualidat matrimonium: vt prius dixi, & doct. in l. interpositas. C. de transact. Petr. Paris. cons. quinquagesimo tertio, quamuis in 4. vol.*

Ordo sacer
impedit
matrimo-
nium.

38 Undecimò ordo sacer impedit & dirimit matrimonium, per capit. secundum, qui cleric. vel vouent. minor vero ordo non, vt ibi, & capit. qui verò & cap. seruatum. 22. distin. sed si presbyter de facto contraxerit: dispensat interdum Papa, cum Regibus, & illustribus, vt vxorem retineant, & in matrimonio de facto contracto remaneant: vel si ageretur de pace publica Regni, vel ex separatione graue scandalum immineret, *ca. quia circa. in si. de consanguin. vel quatio longo tempore in eo matrimonio perseueratum fuerit, & inde suscepta proles. ca. de gradibus. 35. q. 8. c. non debes de consanguin. Roma. cons. 307. in casu.*

Papa quā-
do dispen-
satio pro-

39 Dispensat etiam in foro conscientiae, quando receptio ordinis fuerit occulta, cum limitatione tamen, quod si ille pres-

byter vxori suae superuixerit, perpetuo si-
ne spe coniugij se contineat, & quod offi-
cium beatae virginis Mariae saltem diebus
dominicus, & festis per modum satisfac-
tionis, quoad vixerit recitare teneatur, &
ita de facto vidi cum quodam fuisse dis-
pensatum.

40 Duodecimò ligamen, nam ligatus
cum prima non potest cum secunda con-
trahere: quia non potest quis duas vxores,
vel sponsas habere, nec quidem praetextu
cuiusquam dispensationis. *S. affirmatis. inf. de nupt. imò duas habens sponsas, aut vxores vel vxorem cum concubina, efficitur infamis. l. eum qui. C. ad legem Iuliam. de adulter. l. in si. ff. de his qui no. infam. S. si vero es Julia, in auth. quib. mod. natural. efficiant. sui. Rau. in Alpha. in verb. concubina.*

41 Et aliquando vidi oppositum contra quendam mercatorem habentem vxorem cum concubina, & hoc factum admissum ad reprobationem illius adducti in testimonium, *c. nuper. de biga.*

42 Imò si quis contraxerit sponsalia per verba de praesenti: vt est solitum fieri in iurisdictione Senatus Tholosani, & in prouincia, & postea contrahat matrimonium etiam in facie sanctae matris ecclesiae cum altera, quam cognoscat, tamen primae adherere tenetur. *c. si inter. de sponsal. c. i. & per totum. de sponsa duorum.*

43 Item si quis in longinquis partibus existens audierit vxorem suam mortuam, & sic probabiliter credens alteri nupserit, & sic probabiliter credens alteri nupserit, dabitur eidem dispensatio, quod cum secunda remanere possit cum absolutione ab adulterij & incestus reatibus, & quod credulitate huiusmodi durante exactus debitum coniugale reddat, non autem exigat, prouiso tamen quod si primam ad eum redire contigerit, amplexibus eidem reiectis primae adherere teneatur. *cap. in reu. praesentia, de spons. capitul. dominus. de secund. nuptiis.*

44 Si vero maritus vel vxor fuerit certior factus per nuncium specialem ad hoc missum de morte alterius, tunc non solum dabitur, quod in matrimonio contractu remanere valeat, verum etiam si nondum contra-

Infamis est
habens duas
vxores, vel
concubina
cum vxore
vt.

Dispensatio
quoad
postea con-
trahatur
eo, quia
deceptus
dam vxore
rem. poss.
quam au-
disset
mam non
remanere
cap. in reu.

Audiat
morre con-
missum
in quo
do alter
trahere
contra-

contractum sit, quod contrahere possit: & sit per viam declarationis, seu dispensationis ad cautelam, vel per modum licentiae, vel permissionis, & cum absolute adu- terij: vide tex. in authen. hodie. C. de repud. vbi Bald. & alij tractant.

Publica honestas an dispensationem patiatur.

45. Decimo tertio honestas, que vocatur iustitia publicae honestatis: quia in conuentionibus, non solum quid liceat considerandum est, sed & quod honestum sit. l. semper. ff. de ritu nupt. vnde dicit. tex. in ca. si quis vxorem desponsauerit, vel eam subarrauerit, quamquam postmodum, praeueniente die mortis eius nequiverit eam ducere in vxorem: tamen nulli de consanguinitate eius licet accipere eam in coniugio: quod si inuentum fuerit factum, separatur omnino. 27. q. 2. & c. sponsam, de sponsal. c. accessit, & c. duo. de desponsa. impube.

46. Etiam si sponsalia sint nulla, vt pote contracta inter consanguineos. d. ca. ad audientiam, de sponsal. secus si essent nulla ex defectu consensus. c. vno. de desponsa. impube. in 6. Et super hoc dispensat Papa etiam in secundo gradu: & bonum esset Episcopos super hoc tam leui impedimento posse dispensare: imò, vt dicunt, doct. in c. non debet. de consanguin. bonum esset si tolleretur hoc impedimentum.

47. Ego tamen putarem non esse tollendum: quia honesta seruanda sunt & non tollenda. Maximum enim est iuris preceptum, honestè viuere. §. iuris autem precepta de iustit. & iure. in iustit. & l. iustitia. ff. illo iuu. & maius est honestatem seruare.

48. Decimo quarto affinitas impedit matrimonium: vt declarauit superius in verbo, Affinitatis.

Frigiditas an impediat matrimonium, & que.

49. Decimo quinto si vir non possit coire ratione frigiditatis naturalis, vel accidentalis, quia est castratus, aut ex debilitate, vel siccitate membri, vel quia non potest emittere semen: tunc illa frigiditas perpetua, vel in muliere si sit aetna (quod rarum est) impeditur matrimonium, & dimittitur iam contractum. ca. 3. cap. laudabilem, & c. fraternitatis. & per totum, de frigid. & maleficiat. & Host. in §. fin. in summa illius tituli.

50. Et in his nulla postulatur aut datur

dispensatio potest tamen remanere mulier tanquam sociata, si velit, vt vidi apud Cathurcos. c. consultationis, de frigidis, vbi quiseit impedimentum, & contrahit, non potest deinde conqueri.

51. Si tamen frigiditas superuenerit post consummatum matrimonium, non dirimet ipsum: vno, in c. fraternitatis, & ibidem, & in c. 1. & per totum, trigessimatercia questione prima: quia nihil aut tam humanum est, quam vt fortuitis casibus mulieris maritum, vel vxorem viri participem esse. l. sciam doctem. §. si maritus. ff. soluto matrimonio.

52. Et casus in quibus sponsalia de futuro soluuntur, tradit gloss. in c. si quippe. 27. q. 2. scribens hos verus. & in ca. quemadmodum, de iure iur.

53. Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis, & absens,

Le saque virginitas, membri, damnum, minor aetas,

Heresis ac lapsus fideique remissio prorsus, Sponsos dissociant, & vota futura retractant.

54. Sunt & alia impedimenta, videlicet vnum generale, quo prohibetur alicui, ne clam matrimonium contrahat: & clandestinum dicitur matrimonium, in tribus modis: Primo quando testes non adsunt cap. & quando quod nobis, de clandest. desponsa. Secundo quando non sit cum solemnitate requisita, c. aliter. 30. q. 5. Tertio quando praetermissis publicationibus (quas banna vocant) celebratur, c. cum inhiuio, de clandest. desponsa. & super duobus vltimis episcopus dispensat. doct. in d. c. cum inhiuio.

Clandestinum matrimonium prohibetur, & quando dicitur clandestinum.

55. Aliud speciale dicitur impedimentum, quod est vel à iure, vel ab homine: à iure, vt pote prohibetur tempore quadragesimae, & alio tempore prohibito contrahi matrimonium. ca. capellanus. de ser. cap. non oportet. 23. q. 4. quod est intelligendum, vt conuiuia & solennitates nuptiarum fieri prohibeantur, sed non sponsalia etiam de presenti. gl. & doct. in d. c. capellanus.

Tempore prohibito non debet matrimonium contrahi.

56. Ab homine interdum fertur impedimentum: vt si iudex prohibeat ob aliquam causam, ne pars contrahat, antequam de matrimonio fuerit cognitum: si iudex iste habe-

Post iudicis prohibitionem matrimonium non

bat cau-

est contra-
hendum.

bat causæ cognitionem matrimonij, & tunc si causæ sit perpetua, propter quam interdicitur, & eo casu peccat, qui contra talem prohibitionem contrahit: & separabitur matrimonium data sententia diuor- tij, & probato impedimento coram iudice ecclesiastico. c. vlt. de matrimo. contra inuend. eccles. contra f.

Episcopus
a. 7. posit
super ma-
trimonio
dispensare.

57 Si verò impedimentum erat tempo- rarium, tenebit matrimonium: sed in po- nam debet iste contrahens ad tempus separari. c. i. §. 2. de matrimo. contra interd. eccl. Angel. Clauul. in sua summa, in verb. matri- monium. 3. vers. impedimentum primum, & seq.

58 Vbi dicit quòd regulariter non potest episcopus dispensare in impedimentis ma- trimonij, ne contrahatur, nec contra con- cilia, sed in criminibus impediens ma- trimonium solum contrahendum poterit episcopus dispensare: vbi eundem Angel. in verb. dispensatio. §. 5. & per doct. in c. ac si clerici. §. de adulteris, de iudic.

*Ponatur clausula si mulier rapta
non fuerit.*

GLOSSA SEXTA.

Non di-
spensatur
cum mu-
liere rapta.

ET sic Papa quoties dispensat super sanguinitate, vel affinitate, solet adii- cere hæc clausulam, dummodo rapta non fuerit: quia super hoc non intendit di- spensare, etiam si expressim peteretur di- spensatio: nam de iure ciuili raptor non potest contrahere matrimonium cum ra- pta, quinimò furca suspendendus est. l. v. na. C. de raptor. virg. tex. in authentic. de raptis mulieribus. coll. 9. Secus est de iure cano- nico, cui statur per text. in cap. penult. §. si. de raptor. text. in cap. tua & cap. denique. 36. que. 2. requiritur tamen hoc casu volun- tas parentum, secundum Barba. consil. vltim. in fi. in 2. vol. quod impræsentarium non discutio, sed dum operæpretium fuerit: & scripsi in l. Marcellus. ff. de verbor. signific. po- test tamen Papa, si velit, non obstante hac regula dispensare, sed non solet, quia res mali est exempli.

*Et si sciens ponatur clausula ad-
dita in quinterno.*

GLOSSA SEPTIMA.

Vlt dicere, quod si raptor sciens contraxerit cum rapta: & petatur di- spensatio à Papa, tunc apponetur clausula in quinterno apposita, vt separè- tur ratione delicti pro tempore, quousq; ad arbitrium commissarij congruam ege- rint poenitentiam. c. ex literis, de eo qui cogno. consangu. vxoris. & postea dispensetur cum illis: & facta dispensatione omnes poenæ legales cassabunt: vt videtur innuere glo. in c. de puellis. 36. q. 2.

2 Vltimò figendum est menti, quòd in Taxe- his matrimonijs contrahendis erant olim Taxe Romæ diuersæ taxæ: nam si agebatur de ne super contrahendo in quarto consanguinitatis, matris vel quarto affinitatis gradibus, taxa erat ad 14. Iul. & 28. carl. & pro bullæ expedi- tione dabatur regulariter. 34. carl.

3 Si verò ignoranter contractum fue- rat, & sciens consummatum in quarto gradu, taxa est ad 9. car. & 22. Iul. & com- positio solebat esse ad ducatos. 10. vel 12. Sed in tertio gradu compositio ad 25. por- rigebatur.

4 Idem quando erat sciens contractū, & consummatum: eo enim casum cum Datario componi solitum erat ad 10. du- catos, & hoc semper in 4. gradu. De ma- trimonio etiam sciens contracto, sed non consummato non est compositio, sed additur quatuor carleni pro absolutione.

5 Sed si agebatur de tertio gradu, siue sci- enter matrimonium contractum esset, vel aliàs: aut si agebatur de illo contrahendo, semper taxa agebatur de carl. 2. saltem plusquam in quarto. Et plus taxatur quā- do sciens contractū est quā si ignorat: plus quoque si agebatur de impedimento consanguinitatis & affinitatis simul, quā si de altero tantum: quia duo vincula sunt fortiora, c. a. de reuig. & pace.

6 Si autè petatur dispensatio super ma- trimonio ignoranter contracto, & consum- mato in foro conscientie: tunc non datur compo-

In primo gradu non dispensatur.

compositio, cum occultum est impedimentum. At solet impedimentum limitari, quatenus consanguinitas, vel affinitas penitus occulta existat, & cum claus. in foro conscientie tantum, vt nullis super his testibus adhibitis, aut literis datis, siue processibus factis, seu presentibus.

7 Et in his duobus gradibus videlicet quarto, & tertio solet facillime Papa dispensare cum predictis compositionibus: verum quo ad sequentes gradus est aduertendum.

In secundo gradu non dispensatur.

8 In secundo autem gradu Papa non solet dispensare inter ascendentes & descendentes, sed in collateralibus dispensat in linea equali, non autem in linea inaequali, vt videlicet quod patruus possit ducere neptem in vxorem: sunt enim isti in 2. gradu in linea inaequali.

9 Sed cum filiis duorum fratrum poterit dispensare, licet sint in 2. gradu, & in linea equali. glo. & Pan. in c. proposuit, de concess. preben. & in ca. literas, in verb. diuina, de restitu. spoliat. & Anch. conf. 373. renouatur. cap. de infidelibus. de consanguinitate. Et quia patruus & neptis sunt de iure diuino prohibiti, no filij duorum fratrum, sed de iure canonico tantum: & quia non reperitur haecenus cum patruo & nepte dispensatum, ideoque prohibitum censetur. capit. inter corporalia, de transla. Episcop. hoc expresse tractat. Anto. de Rosellis in suo tractat. de potestat. Impera. versio. Sed in hoc est notandum. fol. 83. col. 4. tamen in Regno Francie inuenit dispensatum Ioa. Brunel. in tractat. de sponsal. 24. conclus. vt asserit.

10 Etiam inter ascendentes & descendentes Papa non dispensat: nam ascendentes sunt descendentibus loco parentum. S. ergo. de nupt. in insti. & quando est notitia parentela coniungi non debent. c. progeniem, cum seq. 36. q. 3. Prepos. in c. non debet, de consanguinitate. & pluribus hoc probat idem Ioa. Brunel. in tract. de sponsalib. in 22. conclus.

11 Limita nisi in foro conscientie, quia solet absolueri eos, qui sic occulte peccauerunt, videlicet in actu fornicario, & in matrimonii ad euitandum scandalum, si separarentur.

12 At in primo gradu nunquam dispensatur, nisi in foro conscientie, & in matrimonii iam contractis: prohibetur enim hoc & lege naturali, & diuina. nam dicitur, Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & sic relinquendus est pater, & mater, vt non cum illo contrahatur.

In primo gradu non nisi in foro conscientie.

13 Sunt etiam duodecim personae diuina lege numeratae, cum quibus non dispensat Papa, quae conseribuntur Deuter. c. 27. & Leuitic. 20. personae vero sunt haec: pater, & mater, filius, foror, neptis, amita matertera, vxor patris, & vxor fratris, nurus, foror vxor patris, glo. in cap. literas, de restitu. spoliato. & in c. gaudemus de diuor.

Papa non dispensat Papa, quae conseribuntur Deuter. c. 27. & Leuitic. 20. personae vero sunt haec: pater, & mater, filius, foror, neptis, amita matertera, vxor patris, & vxor fratris, nurus, foror vxor patris, glo. in cap. literas, de restitu. spoliato. & in c. gaudemus de diuor.

14 Tamen de vxore fratris mortui reperitur dispensatum cum Rege Anglo. Consuluit Regid. Belkenera, consi. 28. & Paris. cons. 68. in 4. vol. & Mantua. cons. 121. quae sunt contraria consilia veruntamen ego crederem Papam dispensare posse ex causa super hoc, & dispensationem ad hoc factam valere. Et in Euangelio prohibebatur adulterium & incestus vxoris fratris viuentis.

15 Sed cum apud Bituriges fuissem vocatus in consilium harum rerum, & quidam Theologus me presentasset, quid mihi videretur: cum sententiam deprompsissem, non fui postea vocatus: quia non obseruabam doctrinam Specula. in titu. de aduocato, quando interrogaberis tace, & eris in consilio: sed qui querebant consilia, no veritatis querebant sententiam, sed adulationis: ex quibus multa mala fuerunt exorta, ne plura.

De rescriptis mistis.

16 Super alia sunt quaedam rescripta, quae mista vocari solent a quibusdam: sed ego communia, dicerem, quia communiter impetrantur & a Papa, & a principibus secularibus, & quaedam habent communia: vt docet Imperator in tit. communia vtriusq. iudicij, de legatis, de successio. & alia nepe religiosus testari non potest. ca. 2. de testa. quia ingressus monasterium dedicat se & sua omnia Deo: igitur nil habet, de quo testetur. authen. ingressi C. de sacrosanct. eccles. & quia bona quaesita ex ecclesiis, dicuntur

Monacho a Papa sacras sanctas testatur.